

שילום (על) כיתה א'

(ואפשר לשאול: מי מופקד על האינטרסים של צר-כני הסחורות והשרותים, של צרכני התחבורה הציבורית ושל ציבורים מדוכאים אחרים בארץ, שאיש אינו בא דופק על השולחן למענם?)

אמנם, הסתדרות המורים היתה צריכה להאבק לשי-נוי התקן — אם לא לטובת התלמידים, הרי לפחות לטובת המורים, המעוניינים לעשות את מלאכתם נאמנה, ושאינם רוצים להפוך תוך כמה שנים גרוטאות אנושיות ופקעות-עצבים.

הסתדרות המורים עשתה אך מעט. התקן הרשמי צומצם בשניים-שלושה תלמידים בכל כיתה.

מדוע פעלה הסתדרות המורים כה מעט? אולי חשבה שהעניין אינו אקטואלי, מאחר שמיספר התלמידים בכיתות רבות ירד במילא, עם התרחבות המערכת. לשם מה להילחם על בעייה תיאורטית, שאינה אקטואלית, כשיש כל-כך הרבה בעיות בוערות העומדות על הפרק?

אחת הבעיות הבוערות היתה — ונשארה — בעיית המשכורות. הסתדרות המורים היא אגודה מיקצועית, ותנאי השכר של חבריה עמדו, כמובן, בראש דאגותיה. היו שנים שבהן הצליחה יותר, היו שנים של רפיון, שכר-המורים, שהשתפר בתקופה מסויימת, נשחק בשנים האחרונות, ועכשיו הוא מצוי שוב בשפל המדרגה. מורה בעלת תואר אקדמי משתכרת עבור שעת-עבודה פחות מאשר עוזרת-הבית המנקה באותו הזמן את ביתה, או המטפלת העוסקת בילדיה בשעה שהיא נמצאת בין כותלי בית-הספר.

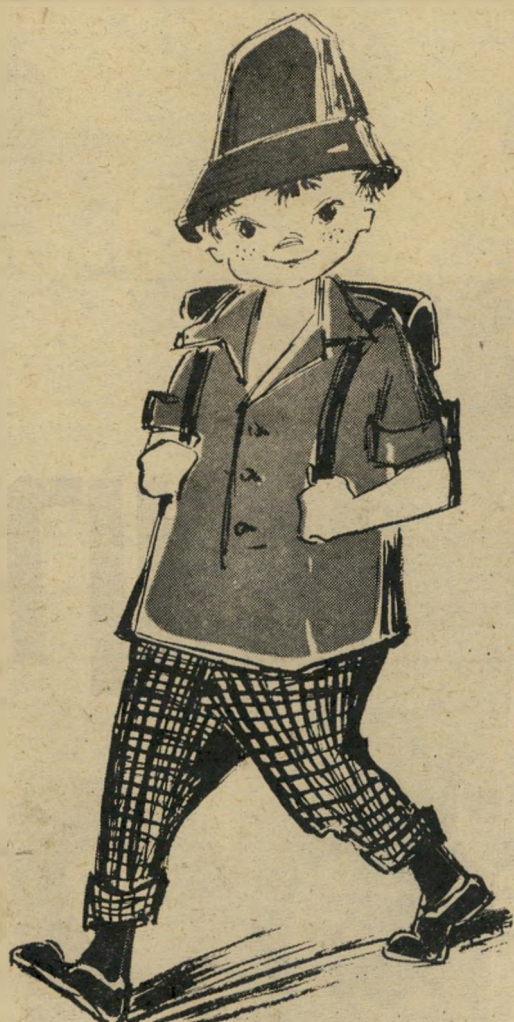
בין דאגות הפרנסה נדחה העניין של תקן הכיתות. זה נושא על כנו, כימעט כמו בימיה-שיא, כאשר המוני-המונים של עולים ממארוקו, מעיראק, מתימן וממזרח אירופה הציפו את המדינה הצעירה.

הפירצה נשארה קיימת. והפירצה קוראת — בידוע — לביורוקראטי.

רעת למוספר התלמידים. מה שקשה בכיתה של 25, הופך בלתי-אפשרי בכיתה של 40. הכיתה הרגילה מורכבת — לפי חלוקה גסה — מתלמידים חזקים, בינוניים וחלשים. לפי השיטה הישנה, נאלצת המורה לכוון את דבריה אל הבינוניים. החזקים משתעממים, מתפרעים ומפסיקים ללמוד. החלשים משי-תעמלים אף הם, מתפרעים עוד יותר ומרגישים שאינם מסוגלים להרביק את הקצב. הדבר מתבטא אצלם בהרי-גשה של נחיתות קשה. ההופכת במקרים רבים לאלומות, להסתגרות. לאיבה כלפי החברה וכלפי כל לימוד, למשך כל החיים.

זוהי הדרך לפשע. זוהי גם התחלת הנשירה, שהיא מבנת המערכת כודה.

רק הבינוניים יכולים לתפקד בכיתה כזו — וגם זה בקושי, מפני שבעיות המישמעת תופסות את המקום

בדרך לכלא תל-מונד?

ה שבוע, כאשר חזרו המורות לבתי-הספר, ניגונות ומאוששות אחרי החופשה השנתית הארוכה, חיכתה למורות של כיתות א' החדשות — וגם בכיתות אחרות — בשורת-איוב.

הביורוקראטים של מערכת החינוך גילו מחדש את התקן הישן, וכך, בשקט, במהדך החופשי, הם ביצעו הפיכה במערכת-החינוך — הפיכה ריאקציונית שפירושה נסוגה-ירבתי, קפיצה אחורה ב-25 שנים.

כימעט בכל בתי-הספר בעיר — ואני מניח שגם בארץ — נדחסו שוב 40 תלמידים אל תוך כיתות א'. גם בכיתות גבוהות יותר קרה דבר דומה.

איך הושג הדבר? פשוט מאד: במקום שהיו שתי כ"י תות מקבילות, בוטלה אחת. אם מיספר התלמידים עבר את גבול המותר על פי התקן, הופנו ה"עודפים" לבית-ספר אחר — ולא פעם הורחקו ילדים מבית-הספר הסמוך למקום-מגוריהם למוסד מרוחק יותר, ועל ההורים מוטל התפקיד להובילם לשם ומשם בכל יום.

מי שפנה לדוברי משרד-החינוך כדי לברר את פשר המעשה, זכה בתשובות חלקקות. הדוברים — כדרכם של דוברים של משרדים ממשלתיים — התבצרו מאחורי חומה של טענות נכונות לכאורה, אך כוונות בעיקרן. מיספר התלמידים הוגדל? חלילה! להיפך, הוא ארוך. טן! מותר להכניס לכל כיתה 41 תלמידים, והכניסו רק 40. הם לא שמעו על כל שינוי לרעה.

מובן, נעשה הכל כדי לקמץ. המדינה נמצאת במצב קשה, כידוע. אבל המישרד התגבר על כל הבעיות, וברא-שות השר הצעיר והגמרץ הוא פועל למען וכו' וכו' וכו'. וכך, מאחורי מסך-העניין של המלד הביורוקרטי ראטי של שכר-המורים, נרדפו התלמידים לכ"י תות כמו שכר-המורים לקופסה.

אם נותר מקום אחד בכיתה, הוא בוודאי יתמלא במהרה. תמיד יש עוד מישפחה החוזרת ארצה אחרי התחלת השנה, או העוברת מאיזור לאיזור, ומי יסגור את הדלת לפני הפועים הנחמדים?

המרכזי בכיתה, איך יכולה מורה לעניין בעת ובעונה אחת 40 (ארבעים!) בני-אדם קטנים בנושא אחד ויחיד? לפי השיטה האינדוידואליסטית, המורה משתדלת להתאים את עצמה לכל קבוצה, ולכל ילד בתוך כל קבוצה. היא תיתן לחזקים עבודה מיוחדת, תעבוד עם החלשים ותעסיק את הבינוניים בעבודה לפי יכולתם. ישם כך ררושות פינות-עבודה. ובעיקר — זמן.

ה גודלת מיספר התלמידים בכיתה — בכל כיתה ביכלל, ובכיתה א' בפרט — 30 ל-40 אינה הרעה של 33%, כפי שנדמה.

זוהי הרעה של 100%. כי החשבון אינו כמותי, אלא איכותי. יש קו אדום ממויין. המחמירים יגידו: 25 תלמידים. המקילים יאמרו: 30. כיתה א' שהיא גדולה מזו, אינה כלל ביתה. היא קיימנה. (המשך בעמוד 38)

ב בולון המר אינו גרוע משרים אחרים. לזכותו אפשר לומר: כולם עושים זאת. זוהי השיטה. גם בממשלות הקודמות, גם בממשלה הנוכחית.

וזו השיטה: לשלוח מורי פעם שפן חדש מן המיגבעת. להכריז על מיבצע. להציג תוכנית, לבשר בשורה מהפכנית. להקדיש כותר בעיתונים, המרץ, הכסף, לקצור מבל של לותרות את יחסי-היכוס, בטלוויזיה, ובינתיים נרקבת המערכת, שהשר ממונה עליה, מחוסר חמצן, מחוסר משאבים, מחוסר תשומת-לב.

אך זה לא חשוב. כל עוד אין שערוריה גדולה — אלהים ישמרו! — לא איכפת שהעסק אינו מתפקד. מי ישים לב לכך? זה לא חדשות!

ה שבוע נפתחה שנת-הלימודים החדשה. השר היר פיע בכלי-התיקשות, נמרץ, בוטה ושב-עיצונו. הכל מצויין, הכל שפיר.

היו בסיו תוכניות חדשות של יום-לימודים ארוך, ומיספרים מרשימים שהעידו על התקדמות ושיכלול. ההרגשה הכללית היתה, שמערכת-החינוך מתפקדת כראוי, בהנהגת שר צעיר יהודע את מלאכתו. והעיתונאים ישרו ורשמו ופירסמו.

אוגם התמונה האמיתית שונה לגמרי. אין היא מניעה את כנייה-תיקשות.

אין היא תלויה גם בהשתייכותו המיפלטית של השר ובהשקפת-עולמו. יש הרבה מה לומר על המאמץ המת-מיד והבלתי-יגלאה לתלביש את הכיפה הסרוגה על החי-נוך והבראלי, אך לא על כך מדובר הפעם. מדובר על הריסת התשתית האמיתית של החינוך, בשקט, מתוך אי-אכפתיות וחוסר-אחריות — כשם שנהרסת בהתמדה התשתית של שאר מערכות החברה והכלכלה של מדי-נתי-ישראל.

ו ותר מכל דוגמה אחרת, אופייני לכך מה שמתרחש עתה בכיתות א' של בתי-הספר היסודיים בתל-אביב. בראשית שנות ה-50, ימי העלייה ההמונית הכבירה, נדחסו לתוך הכיתות האלה 40, 41 ואף 45 תלמידות ותלמידים. פשוט לא היתה ברירה. לא היו די מיבנים. לא היו די מורים מוסמכים, ואף לא בלתי-מוסמכים.

הילדים סבלו, המורים סבלו. החינוך סבל. אך הכל הבינו שאין מנוס מכך, וכי יש לעשות מאמץ גדול כדי להתגבר על מצב זה.

מי שמתלונן כיום על חוסר-החינוך של רבים מגילאי 20-30 בארץ, על חוסר-הנימוסים, על התגוננות השפה העברית בפיהם — יתכן שכדאי לו לחזור ולבחון מה קרה אז בכיתות הדחוסות, כאשר לא היתה למורה האפשרות להקדיש זמן לכל תלמד, ואף להשתלט על הכיתה מבחינת הסדר והמישמעת.

מדברים על הרשלנות, האופיינית לחלק ניכר משיכ-בתגיל זה. טוענים שאין הצעירים האלה מסוגלים לעשות עבודה נזיה, לגמור דבר בצורה מדוייקת — לא במוסף, לא במישרד, לא בצבא. בקיצור, שאין להם הרגלים של דייקנות ומישמעת עצמית — הרגלים הנרכשים בכ"י תות הראשונות של בית-הספר. אולי יש לכך קשר עם המצב ששרר אז בכיתות — מיספר התלמידים והרמה הירודה של מורות רבות. מהן רבות בלתי-מוסמכות, או חניכות של סמינרים שהיו רבי-מחסה לפליטות מהגימי-נסיות.

גרוע מזה: רבות מן התלמידות של אז כבר הפכו בינתיים מורות, והן "מנחנות" דור חדש לפי ההרגלים שרכשו אז. צרה של כמה שנים הופכת עתה צרת-המדינה. אולם לא היתה ברירה. כזה היה המצב. חבל הבינו שהוא רע, ושיש לתקן אותו במהירות האפשרית.

ואכן, עם חלוף השנים השתפר המצב. הכיתות ירדו ל-36, 32- ואף ל-28 תלמידים ברוב בתי-הספר.

ו ירירה זו היתה משמעות מיוחדת, כי הלכה בד-בבד עם שינוי התיאוריה הפדגוגית.

עד לא מכבר שלטו בכיפה שיטות ישנות, שראו את העיקר בחומר הלימודי, אשר על המורה היה לשפוך אותו לא תוך ראשי התלמידים. לפי השיטות החדשות, התלמיד עומד במר-כו. תפקיד המורה הוא להתאים את החומר ליכולתו של כל תלמיד, לקצב התפיפה שלו. במקום כיתה שהיא קהל אחיד, הלומד כולו בקצב אחיד, ובשיטה אחידה, בא מיספר של תלמידים אינדי-ווידואליים, שלכל אחד מהם צרכים משלו. משום-כך יש בכיתה החדשה חשיבות מכי-